

วิเคราะห์ศีลธรรมจากการปฏิบัติ

ระพี สาคริก

บทนำ

สภาพความจริงเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วจนถึงปัจจุบัน มีการกำหนดแบ่งแยกศีลออกเป็นข้อๆ อาทิเช่นศีล 5 ซึ่งมักมีแนวโน้มนำมากล่าวอ้างกันอย่างกว้างขวาง

ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีการแบ่งแยกคนออกไปเป็นระดับชั้นโดยใช้จำนวนหัวข้อของศีลเป็นเครื่องมือ นับตั้งแต่ศีล 5 ศีล 8 หากเป็นพระสงฆ์ก็จะเพิ่มมากขึ้นไปอีก

คุณค่าของคนขึ้นอยู่กับอิสรภาพที่อยู่ในรากฐานจิตใจ หากรากฐานมีอิสระย่อมสามารถครอบคลุมความหลากหลายของจิตใจคนไว้ได้ทุกสภาพ อีกทั้งยังสามารถรู้เหตุรู้ผลที่เชื่อมโยงสภาพชีวิตและจิตใจคนส่วนใหญ่ในแต่ละกลุ่มให้ถึงกันได้ทั้งหมด

ดังนั้นบุคคลผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว หลังจากมองเห็นความสำคัญโดยมุ่งไปยังคนก่อนสิ่งอื่นใดทั้งหมด ย่อมช่วยให้เห็นความจริงได้ว่า ภายในภาพรวมของคนซึ่งดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย แต่ละคนย่อมเป็นคนเหมือนกันไม่ว่าใครจะมีสิ่งใดห่อหุ้มด้านนอกทำให้มีรูปร่างต่างกันอย่างไรก็ตาม

ถ้าสามารถมองเห็นความจริงดังกล่าวแล้ว แม้จากการปฏิบัติซึ่งทำให้พบปัญหา ย่อมช่วยให้ตนมีโอกาสเรียนรู้ เพื่อค้นหาความจริงจากใจของทั้งสองฝ่าย

ซึ่งสภาพดังกล่าวย่อมมีผลเช่นเดียวกันกับการจัดการศึกษาภายในสังคมทั่วไปเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว

เนื่องจากการแบ่งแยกวิธีการเรียนรู้ออกไปเป็นศาสตร์สาขาต่างๆ อีกทั้งยังมีการจำแนกแยกแยะออกไปเป็นกิ่งแขนง จนกระทั่งมีผลทำให้ชีวิตคนที่เข้าไปอยู่ในสภาพดังกล่าว จำต้องประสบกับภาวะใจแตก แยกออกเป็นชั้นเล็กชั้นน้อยจนกระทั่งทำให้คนส่วนใหญ่ไม่อาจสานเหตุผลถึงซึ่งกันและกันได้อย่างอิสระ

ศิลปะกับธรรมหมายถึงอะไร

หากยังเดินตามกระแสการเปลี่ยนแปลงเท่าที่กล่าวมาแล้วต่อไป เพราะหลงอยู่กับความสบายด้านเดียว ย่อมเปรียบเสมือนคนตาบอดซึ่งชีวิตเดินหลงทาง โดยที่นำตัวเองไปสู่ความทุกข์หนักมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากเป็นทุกข์หนักถึงระดับหนึ่งแล้ว ย่อมทำให้รู้สึกได้เองว่า ปัญหาที่แท้จริงนั้นมีอยู่ที่ไหน ก็คงหวนกลับมาถามใจตัวเองมากกว่าการมุ่งออกไปถามคนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ชีวิตจะผ่านพ้นมาถึงจุดนี้ได้ ควรมีเหตุสืบเนื่องมาจากพื้นฐานการปฏิบัติซึ่งเกิดจากความจริงที่อยู่ในใจตนเองมาแล้วอย่างมั่นคงโดยตลอด

จากความรู้ความเข้าใจอันเป็นผลมาจากการปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งตนมีโอกาสสัมผัสได้ในวิถีชีวิตประจำวัน ย่อมช่วยให้เข้าใจได้ว่า ศิลปะน่าจะหมายถึงสิ่งซึ่งแต่ละคนนำปฏิบัติจากความจริงอันมีเป็นธรรมชาติอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ส่วนธรรมน่าจะหมายถึงธรรมชาติที่มีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองมาแล้วแต่อดีต

หากรู้ว่าสิ่งที่กล่าวมาแล้วคือความจริง ควรเข้าใจได้เองว่า ศิลปะก็คือศิลปะ ถ้ายังปฏิเสธที่จะปฏิบัติเพื่อค้นหาความจริงจากใจ ย่อมไม่เปิดโอกาสให้ตนสามารถเข้าใจความหมายได้อย่างลึกซึ้ง

ส่วนผู้ที่รักและสนใจปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างจากใจตนเอง ย่อมช่วยให้รู้และเข้าใจความหมายของศิลปะและธรรม อันมีผลนำไปสู่การรู้คุณค่าชีวิตตนเองได้อย่างลึกซึ้ง

ศิลปะแบ่งแยกออกเป็นข้อ ๆ จริงหรือ?

สิ่งต่างๆซึ่งคนนำมาจัดการ เพื่อต้องการใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ รวมถึงการใช้เป็นเครื่องมือเพื่อหวังประโยชน์ แม้ใช้สนองประโยชน์ในด้านจิตใจ

หากรากฐานจิตใจแต่ละคนขาดการรู้เท่าทันผลอันพึงได้รับจากอีกด้านหนึ่ง ย่อมทำให้เกิดภาวะปิดกั้นวิถีทางที่ช่วยให้ตนมีโอกาสหยั่งรู้ความจริงจากใจตัวเองได้ไม่ยาก

เช่นเดียวกับผลจากการจัดการศึกษาโดยทั่วไปในปัจจุบัน เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว เริ่มจากความจริงที่อยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคน ซึ่งมีการแบ่งแยกออกไปเป็นศาสตร์สาขาต่างๆ กว้างขวางยิ่งขึ้น จนกระทั่งทำให้คนส่วนใหญ่มีจิตใจห่างจากตนเองมากยิ่งขึ้น จนถึงขั้นหวนกลับมาหยั่งรู้ความจริงได้ยาก

ดังนั้นจึงควรจะต้องมองเห็นความจริงได้ว่า สภาพที่เกิดขึ้นจากโลกทั่วไปเป็นอย่างไร สภาพซึ่งเกิดขึ้นในด้านการเรียนรู้ธรรมย่อมมีเหตุมีผลเช่นเดียวกัน

การเรียนรู้ธรรมชาติจากรวมชาติ

ดังได้อธิบายเหตุผลไว้แล้วว่า การเรียนรู้ธรรมชาติที่ช่วยให้เข้าถึงความจริง น่าจะมุ่งไปยังการเรียนรู้จากรวมชาติซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคน อันควรเริ่มต้นจากจิตใจตนเองซึ่งมีผลสานถึงจิตใจผู้อื่น เรียงลำดับจากสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดออกไปสู่มุมกว้างอย่างอิสระ ในที่สุดย่อมหวนกลับมาหยั่งรู้ความจริงจากสิ่งซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองได้อย่างลึกซึ้ง

ถ้าจะหยิบยกประเด็นศีล 5 ซึ่งมีการนำมากล่าวกันอย่างกว้างขวาง ผลจากการปฏิบัติเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งซึ่งสะท้อนออกมาปรากฏอดทำให้รู้สึกไม่ได้ว่า แม้หลายคนกล่าวว่ามีความเข้าใจ แต่ผลที่ปรากฏจากการปฏิบัติกลับสะท้อนออกมาให้รู้ความจริงว่า คือความเข้าใจที่ไม่ได้เข้าไปถึงรากฐานจิตใจตนเองอย่างแท้จริง

หากสามารถรู้เท่าทันถึงการแบ่งแยกศีลออกไปเป็นข้อๆ น่าจะมีผลหวนกลับมามองเห็นความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเอง ช่วยให้รู้ได้ว่า แท้จริงแล้วศีลมีอยู่เพียงข้อเดียวเท่านั้น และศีลข้อนี้คือความจริงซึ่งมีรากฐานหยั่งลงสู่จิตใจตนเองอย่างลึกซึ้ง

ดังนั้นไม่ว่าด้านนอกจะมีใครนำไปจำแนกแยกแยะออกเป็นกิ่งแขนงมากแค่ไหน แต่ภายในรากฐานจิตใจตนเอง พึงต้องรักษาความจริงไว้ให้อยู่ได้อย่างมั่นคง อีกทั้งมุ่งมั่นทำงานต่อสู้ปัญหาเพื่อให้รากฐานจิตใจตนเองหยั่งลงลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ธรรมชาติที่อยู่ในรากฐานการเรียนรู้

มนุษย์แต่ละคนที่เกิดมา ย่อมมีความจริงอยู่ในจิตใจ อีกทั้งยังมีความรักเพื่อการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง จากเหตุดังกล่าว การได้รับโอกาสจากภายนอกให้สิ่งซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง มีโอกาสแสดงออก ย่อมทำให้เกิดวิถีการเรียนรู้ ซึ่งแน่นอนที่สุดย่อมมีการรู้เหตุรู้ผลจากความผิดพลาดอันถือเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ในวิถีชีวิต

อนึ่ง คงไม่มีบุคคลใดที่เริ่มต้นเกิดมาก็สามารถรู้ความจริงจากทุกสิ่งทุกอย่าง ดังนั้นหากมีรากฐานจิตใจเท่าที่ได้กล่าวมาแล้ว ร่วมกับการได้รับโอกาสให้ปรากฏออกมาอย่างอิสระ ย่อมมีวิถีทางนำสู่การเรียนรู้ความจริงจากใจตนเองได้ในที่สุด

ดังนั้น หากมองภาพรวมของทิศทางการเปลี่ยนแปลง น่าจะเห็นได้ว่า เริ่มต้นย่อมมุ่งออกจากตนเอง แล้วในที่สุดก็จะหวนกลับมาพบความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจได้เอง อย่างเป็นธรรมชาติ

จากเหตุดังกล่าว การเรียนรู้ศีลธรรมที่มุ่งไปถึงเป้าหมายได้อย่างแท้จริง ควรจะเป็นไปได้จากธรรมชาติซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจเพื่อนมนุษย์อย่างหลากหลาย ที่ช่วยให้หวนกลับมาค้นพบธรรมชาติซึ่งอยู่ในใจตนเอง อันถือเป็นความจริงซึ่งพิสูจน์ได้แล้ว

การสอนศีลธรรมที่ใช้ข้อห้ามเป็นสิ่งกำหนด

ช่วงที่ผ่านมา สิ่งซึ่งสะท้อนออกมาปรากฏให้เห็นเป็นความจริง ไม่ว่าจะเป็นแวดวงคุณหัสถ์หรือสงฆ์ เมื่อกล่าวถึงการปฏิบัติธรรม จะมีข้อห้าม โดยที่ถือว่าผิดศีลข้อนั้นบ้าง ข้อนี้บ้าง แม้ตัวอย่างที่พบได้จากประเด็นศีล 5 กับข้อห้ามทั้งหมด

ซึ่งคงไม่น่าสงสัยว่า การถือศีลตามลำดับชั้น โดยมีการแยกแยะออกไปย่อมมีข้อห้ามเป็นพื้นฐาน ซึ่งแท้จริงแล้ว หากมองจากรากฐานจิตใจที่อิสระย่อมสามารถรู้ความจริง จึงช่วยให้เข้าใจได้ว่า ศีลที่มีเหตุผลเชื่อมโยงถึงการรู้ธรรมอันเป็นที่สุดย่อมมีจุดเดียว แทนการนำมาแบ่งแยกออกเป็นจำนวนข้อ แถมยังมีการจัดแบ่งไว้เป็นชั้นอีกด้วย

การกล่าวอ้างว่าผิดศีลข้อนั้นข้อนี้หรือหลายข้อก็ตาม หากมองจากรากฐานจิตใจที่ อิศระ ซึ่งมีใจเป็นกลางถึงระดับหนึ่ง ย่อมรู้ความจริงได้ว่า ความผิดความถูกย่อมไม่มี ตัวตน ไม่เช่นนั้นแล้ว จะส่งผลให้ยึดติดอยู่กับเรื่องเหล่านี้ แทนที่จะมองเห็นโอกาสผ่าน ลงไปรู้ความจริงได้อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น การห้าม ย่อมมีผลทำลายวิถีการเรียนรู้อันควรเป็นไปตามธรรมชาติของแต่ละคนอย่างรู้เหตุรู้ผล อีกทั้งส่งผลทำให้รากฐานจิตใจยึดติดอยู่กับสิ่งซึ่งเป็นเพียงเปลือก นอก ดังนั้น หากศึกษาศีลธรรมบนพื้นฐานสภาพดังกล่าว ย่อมไม่อาจหยั่งรู้ธรรม ซึ่งแท้ จริงแล้วอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองได้ถึงแก่น

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากการใช้ข้อห้าม รวมทั้งมีการตัดสินความถูกต้องชอบธรรม ซึ่งไม่ได้เกิดจากใจที่กำหนดเองว่าสิ่งนั้นผิดสิ่งนี้ถูก ย่อมมีผลทำลายจิตสำนึกรับผิดชอบ ภายในรากฐานจิตใจแต่ละคน ให้จำต้องสูญเสียไปอย่างไร้ความหมาย อีกทั้งมีผล ทำลายวิถีทางอันนำไปสู่การรู้คุณค่าตนเองร่วมด้วย

ข้อห้ามมีเหตุสืบเนื่องมาจากไหน?

หากย้อนกลับไปค้นหาข้อมูลจากประวัติความเป็นมา ภายในวิถีการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นจากการเผยแพร่พุทธศาสนานับตั้งแต่อดีต เราจะพบความจริงว่าหลังจากพุทธ องค์เข้าสู่ปรินิพพานไม่นานนัก ได้มีการจัดสังฆมณฑลในหมู่สงฆ์หลายครั้ง สะท้อนให้เกิด ความรู้สึกซึ่งสันนิษฐานว่า มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์อย่างรุนแรง

ทั้งนี้และทั้งนั้น น่าจะมีผลสืบเนื่องมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่รวมกันอย่าง หลากหลาย ย่อมมีการกระจายความคิดออกเป็น 2 ด้าน

ทำให้เข้าใจความจริงได้ว่า ฝ่ายหนึ่งคงเห็นว่าการเรียนรู้ธรรมควรเป็นไปอย่างเป็น ธรรมชาติ ส่วนอีกด้านหนึ่งคงมีความเห็นที่ต้องการใช้อำนาจบังคับ จึงห้ามไม่ให้คนนำ ปฏิบัติในสิ่งซึ่งตนและพรรคพวกไม่ปรารถนา

ปัจจุบันนี้ เราสามารถพบความจริงได้อย่างชัดเจนว่า ธรรมชาติของมนุษย์จากด้านอำนาจนิยม มีพลังเหนือกว่าด้านที่รู้คุณค่าของธรรมชาติซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคนความจริงแล้ว สภาพที่พบได้ในปัจจุบัน ย่อมมีมาแล้วในอดีต แต่ยังไม่ปรากฏเด่นชัดเช่นขณะนี้

ปัจจุบันเริ่มมีผู้รู้ความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นว่า การใช้อำนาจบังคับมีผลทำลายจิตวิญญาณอันเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นคน ซึ่งควรมีความรักร่วมกับความรับผิดชอบอยู่ในจิตวิญญาณตนเองให้จำต้องสูญเสียไปอย่างไร้ความหมาย

เพื่อความรู้อำนาจจากความเข้าใจจากสิ่งซึ่งได้รับการริเริ่มขึ้นโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อันควรถือว่าเป็นธรรมดาของการเริ่มต้น ไม่ว่าจะเป็เหตุการ์ณเรื่องใดก็ตาม แม้แต่ประเด็นของศาสนา

ผู้เขียนเคยนำความจริงซึ่งพบได้จากการที่มีหินก้อนหนึ่งหล่นลงไปใต้น้ำ ภาพที่เป็นความจริงซึ่งเห็นได้ชัดเจนที่สุด น่าจะได้แก่แรงสัมผัสระหว่างหินกับน้ำ ซึ่งทำให้เกิดกระแสคลื่นจากจุดดังกล่าวเห็นได้ชัดเจนที่สุด หลังจากนั้น สภาพคลื่นย่อมขยายออกไปสู่มุมกว้าง พร้อมทั้งยุบตัวลงไปอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้ศาสนาใดศาสนาหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หลังจากนั้นมาย่อมค่อยๆ เปลี่ยนแปลงสภาพ แตกต่างไปจากจุดเริ่มต้น และแล้วในที่สุดย่อมหมดสิ้นไปเองอย่างเป็นธรรมชาติ

แต่ก็ใช่ว่าจะมีครั้งเดียวไม่ หากยังมีจุดเริ่มต้นเกิดขึ้นใหม่ในอนาคตไม่ว่าเกิดขึ้นที่ไหนและไม่ว่าจะอีกนานแค่ไหน ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อเอื้ออำนวยให้แก่การดำรงอยู่ของสังคมมนุษย์ แม้สิ่งซึ่งมีอยู่ในช่วงที่ผ่านมาแล้วจะค่อยๆ จางหายไป

การถือปฏิบัติจึงเป็นสิ่งสอดคล้องกันกับเหตุและผล แต่การถือปฏิบัติจากรากฐานที่ยึดมั่นถือมั่น ย่อมทำให้ขาดการรู้ความจริงของสรรพสิ่งทั้งหลายบนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงอันเป็นสัจธรรม

สภาพการเปลี่ยนแปลงภายในบรรยากาศของสังคมขณะนี้ เริ่มมีหลายคนรู้สึกเดือดร้อน ทั้งจากทิศทางซึ่งมองไปสู่สภาพรอบด้าน ร่วมกับแรงกดดันอันเกิดขึ้นภายในจิตใจตนเองร่วมด้วย

หากมองไปยังบรรยากาศการจัดการศึกษา ผลที่ปรากฏทั้งในด้านคุณศัพท์และสงฆ์ รวมถึงสภาพอื่นๆ ซึ่งอยู่นอกกรอบของประเพณีท้องถิ่น ช่วยให้พบได้ว่า มีเหตุผลสานถึงซึ่งกันและกันได้หมดทุกเรื่อง

ทั้งนี้และทั้งนั้น น่าจะมีทางออกขั้นสุดท้ายทางเดียว แต่หากมองเห็นได้ลึกซึ้งย่อมรู้ว่า ทางเดียวนี้แหละคือวิถีทางซึ่งนำไปพบความจริงได้ทั้งหมด ซึ่ง ณ จุดนี้ควรจะได้แก่จุดที่ช่วยให้แต่ละคนหวนกลับมาเห็นความจริงจากรากฐานจิตใจตนเอง อันถือเป็นที่สุดแล้ว

บทสรุป

ธรรม คือความจริงซึ่งมีธรรมชาติอยู่ในรากฐานจิตใจ

ศีล คือสิ่งซึ่งนำไปปฏิบัติจากความจริงที่เกิดจากใจของแต่ละคน

ดังนั้นการมุ่งทิศทางออกจากตนเองไปค้นหาธรรมะจากที่อื่นใดก็ตาม จะสามารถพบได้หลังจากสิ่งเหล่านั้นส่งผลสอนให้แต่ละคนหวนกลับมาค้นหาจากใจได้เองในที่สุด

จากเหตุดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า วิถีชีวิตบุคคลใดก็ตาม หลังจากเกิดมาแล้ว หากพบจุดหวนกลับมาเห็นความจริงจากใจตนเองได้ตั้งแต่วัยยังไม่มากนัก ย่อมถือได้ว่า ใจบุคคลผู้นั้นได้สั่งสมบุญมาแล้วในอดีต แม้พบได้จากช่วงเริ่มต้นชีวิต ซึ่งมีเงื่อนไขเป็นความจริงแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองมาแล้ว